

УДК 821.161.2-1.09

НАЦІОНАЛІСТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА ПОЕТИКИ ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

Володимир РАДЗІЄВСЬКИЙ

*Рівненська класична гімназія «Престиж»,
вул. Данила Галицького, 15, Рівне, 33027, Україна,
e-mail: radzvol@ukr.net*

Досліджено вплив націоналістичної ідеології на поетику новелістичної творчості Леоніда Мосендза. Подано доводи та приклади формування особливої естетики у контексті ідей Дмитра Донцова, автора основоположних праць українського націоналізму, головного редактора впливових видань міжвоєнної доби – «Літературно-наукового вісника» та «Вісника». Об'єкт дослідження подано як складову загального вісниківського дискурсу.

Ключові слова: націоналістична ідеологія, поетика, естетика, міжвоєнна доба, вісниківський дискурс.

Творчість Леоніда Мосендза, зокрема новелістика письменника, є типовим й одночасно оригінальним зразком української націоналістичної літератури. Значний вплив, що його справив націоналізм на модерну суспільну думку частини українства 20–30-х років ХХ століття практично реалізувався насамперед у непересічних класичних творах тогочасного еміграційного письменства.

На погляди Леоніда Мосендза найістотніше вплинули праці Дмитра Донцова. «В українському житті існувала ситуація, яка потребувала «лікаря» з психологією й талантом Донцова, – пише дослідник М. Сосновський. – Поява Донцова була історичною закономірністю. У той час треба було когось, хто міг би гостро й широко поставити питання українського національного характеру й духовного обличчя української нації, що претендувала на незалежність» [16, с. 638–639].

Опоненти поглядів Д. Донцова сходяться на думці значної заслуги мислителя у згуртуванні навколо «Літературно-наукового вісника» (пізніше «Вісника») талановитих творчих сил української еміграції в особах О. Ольжича, Є. Маланюка, Л. Мосендза, Ю. Клена, Ю. Липи та ін. Важливо наголосити на редакційній політиці та творчому процесі згаданих видань, що своєю чергою формували поняття вісниківства як ідеології.

«В нашій журналі, – акцентував головний редактор, – не раз і не два зверталось увагу на той волевий чинник, який – лиш один він – зможе здинамізувати нашу психіку в грядущім поррахунку з большевизмом» [4, с. 676]. Ідеться про ключове поняття «чинного націоналізму» Д. Донцова.

Ілюстративними є, наприклад, зміст та напрямні «Літературно-наукового вісника», подані редакцією в т. зв. «Річнику». Закликаючи до передплати в новому році, автори

видання подають зокрема й такі його переваги: «– ЛНВ, як і досі, буде виразником ідей, боронених від 1922 р.: “літературний імперіалізм” – в краснім письменстві, творчий суб’єктивізм – в критиці, енергетизм – в філософії, волюнтаризм – в політиці.

- ЛНВ поборюватиме, як і досі, старий провінціалізм...
- ЛНВ міститиме... твори всіх українських авторів, що вносять у нашу дійсність творчі ідеї завтрашнього дня, і ті, що відсвіжують традиції нашого великого минулого.
- ЛНВ присвячуватиме увагу пекучим питанням українського життя на цілій нашій території... Знайомитиме з новітніми національними рухами. Стратиметься виховувати суспільність в душі властивого західній культурі активізму» [19].

Велику роль у корекції ідейного кута зору Л. Мосендза, безперечно, відіграв сам творчий процес вісниківців. До особливостей цього процесу віднесемо близьке товаришування Л. Мосендза з Ю. Кленом та О. Телігою; відносно довга співпраця в одному літературному органі з порівняно сталою групою однодумців; додатково публіцистично-політичне спрямування друкованого органу.

Вчення Д. Донцова творили основу світогляду культурних та політичних кіл, до яких був причетний Л. Мосендз. Як відомо, серцевиною націоналістичних поглядів Д. Донцова була теорія «чинного націоналізму», що зводилася до ідеалу «сильної людини» й «сильної нації», «творчого насильства» та «ініціативної меншості», політичної й культурної орієнтації на Захід. Чи не найкраще передає природу «чинного націоналізму» фраза про «трагічний оптимізм» у творчості вісниківців, який автор називав «особливою філософією життя» [5, с. 279].

У працях Д. Донцова сучасники знаходили багато сміливих відповідей на запитання, що стосувалися розвитку української літератури. Ось яким вимогам, на думку автора праці «Наше літературне гетто» (1932), має відповідати митець націоналістичної доби: «Важне не тенденція, не напрямок, не число, не школа – важне внутрішнє Я поета, напруженість волі, гострість вражливості, інтенсивність сприймання, агресивність емоцій, яка за негарну слабкість вважає викрикники, розливний стиль і стосторінкове звірювання з хвилин слабости й болю. Важна глибока й сильна скаля емоцій, великий темперамент. Коротко – важна індивідуальність мистця» [7, с. 83].

Саме емоційністю, темпераментом, сміливістю тверджень, переповненістю духом романтизму характерні погляди Д. Донцова. Він вбачав своє завдання в тому, щоби пробудити українців до державобудівництва, вказати на хиби національної вдачі та позбутися тавра «малоросійства». Тим-то знайшов в особі Л. Мосендза свого соратника.

Публіцистика, листування письменника, спогади про нього сучасників, а також його художні твори дають підстави вважати сповідувану Л. Мосендзом ідеологію націоналізмом. Націоналізмом, зрозуміло, до певної міри особливим, оригінальним. П. Альтер стверджував: «...Націоналізм не існує як щось єдине, існують тільки різноманітні форми його проявів. Ось чому було б, мабуть, правильніше говорити про націоналізми, а не застосовувати слово “націоналізм” в однині» [2, с. 86]. Подібно висловився Д. Актон: «Один і той самий дух служив різним господарям» [1, с. 47].

Творчі здобутки Д. Донцова, О. Ольжича, О. Теліги, Л. Мосендза тощо – це різні форми виявів однієї концепції буття, одного «духу».

У світлі тих фактів, що Л. Мосендз постійно з великою повагою ставився до головного редактора «Вістника» (див. зокрема їхнє листування [17]), що письменник залишився вірним співробітником донцовського видання, належав до так званої «квадриги», не варто, очевидно, наголошувати на локальних розходженнях позицій двох інтелектуалів чи об'єктивних проблемах робочого процесу.

Інтелектуально елітарний гурт вісниківців, однією з центральних постатей якого був Л. Мосендз, інтерпретуючи націоналістичну ідеологію у власній творчості, тверезо давав раду її постулатам. Певно, найкраще передають ставлення вісниківців до ідеології Д. Донцова, при цьому враховуючи всі її «плюси» і «мінуси», слова самого Л. Мосендза: «...Донцов був чимось, що мав сміливість не бути об'єктивним...» [15, с. 30].

Важливі й показові результати дають дослідження поетикальних особливостей новелістики Л. Мосендза у світлі націоналістичної доктрини. Цілком доречно буде взяти за основні параметри рецепції складові «чинного націоналізму» Д. Донцова. Вибір праці «Націоналізм» (1926) як вихідної точки нашого дискурсу зумовлений такими причинами. По-перше, тут Д. Донцов свої ідеї, вироблені попередніми роками, подав у певній системі. По-друге, цей твір, на переконання багатьох дослідників, є «підставовою книгою» (вислів М. Сосновського) українського націоналізму.

Найважливішою підвалиною націєбудування є плекання національної свідомості. У широкому розумінні цьому сприяє виховання. В. Стус свого часу творчість Лесі Українки, таку ж близьку до неоромантики, з погляду тематики назвав «кличною» [17, с. 151]. Новелістику Л. Мосендза у руслі такого підходу можна охарактеризувати як «виховну».

Проявом національної свідомості, на переконання Леоніда Мосендза-новеліста, є, наприклад, «відродження «черкаської» завзятості» в пору національно-визвольних змагань («Брат»). Або в страшний період постійної зміни влади «берегти склади» з матеріальними цінностями, при цьому мобілізуючи «усю свою енергію й хитрощі» («Роксоляна»). Національно свідомий герой Л. Мосендза нестерпно відчуває себе на чужині («Люди»), береже душу й вдачу власного народу від впливу чужої культури («Євшан-зілля»).

«Національна свідомість, – пише П. Альтер, – насамперед у тих народів, яким доводиться ще тільки виборювати свою національну державу, спрямована, принаймні тимчасово, проти уявного супротивника, проти іншої нації, проти багатонаціональної держави, в якій та соціальна група чи нація живе» [3, с. 279]. Зрозуміло, що з цим може пов'язуватися загроза нетерпимості у ставленні до іншої нації (націй). Ставлення Л. Мосендза до чужих народів можна трактувати як нетерпиме лише тоді, коли вони є окупантами для українського, коли, як «сарана», лізуть нашою землею, аби мати українця за «дурня» («Брат»). У цьому разі чи то росіян, чи то євреїв, чи то мадярів письменник «нагороджує» однозначними емоційно різкими тропами: «зголодніла північ», «розпанована північна сарана», «голодний собака», «п'яна московська душа» («Брат»); «якийсь семітський тип», «горбатий профіль» («Поворот козака Майкеля

Смайла»); «злобні й кровожадні прислужники Москви», «озвірілі наймити крові» («Великий лук»).

Свідомість нації немислима без знання власної історії. Звернімо наразі увагу на питання історичного минулого в новелах Леоніда Мосендза, до того ж, ця проблема належить до головних засад націоналізму. Д. Донцов зазначає: «Мета нації не обмежується завданнями дня, ані тим станом, який застала дана генерація. Нація глядить в минуле, звідки в традиціях шукає свою відправну точку, і в майбутнє, яке має урядити для будучих поколінь...» [8]. Мосендз-новеліст навчає відчувати історію предків, глибоко її знати. Його дід Яким («Берладник») докоряє молодому: «У цих балках, на цих горбах скільки полягло наших дідів, скільки крові й мук виділа наша красна земля... Ви цього не видите, бо молоді ще, паниченьку. Очі ваші сковзають лише зверху...» [13, с. 27].

Висловлювання у душі відомої донцовської критики українського «провансальства» знаходимо в листах Л. Мосендза: «Ох, “хахол”! Навіть у націоналізмі не можуть підвестися над Просвітою! Україна! А далі! В якому концерті і який інструмент гратиме? Все у нас співи, хори, а опери немає, немає синтези, а як є – синтеза спільного котьолка, синтеза політграмоти...» [15, с. 29]. Критикуючи негативні сторони українського національного руху ХІХ – початку ХХ століть, Д. Донцов гостро критикував діяльність М. Костомарова, П. Куліша, М. Драгоманова, М. Грушевського, В. Винниченка через відстоювання ними «плебейських» національних орієнтирів. Їм мислитель протиставив «вільний дух» Г. Сковороди, Т. Шевченка, Лесі Українки. Покажемо, отже, є те, що героєм однієї з новел Л. Мосендза стає Григорій Сковорода з його жагою науково-ідеалістичного пізнання світу («Мінерва»). Перегук з позицією Д. Донцова знаходимо й у новелі «Роксоляна»: «... Таку Роксолану, – на два боки добру: туркам і українцям, Христові й Магометові, – видумали значно пізніше... Мабуть, ті, що самі були в Роксолянінім положенні... Вигадали, щоб виправдати самим собі свою власну поведінку... Я гадаю, що це сталося в тій добі життя нашого народу, коли на місце суворих чинів нашої історії почала заповзати безплідна медитація» [13, с. 44] («Роксоляна»).

Ідеологію донцовського «чинного» націоналізму визначають як волюнтаристичну, бо в її основу закладено принцип волі як основи буття й творця дійсності. Аналізуючи поетикальні особливості новел Л. Мосендза, констатуємо потужний волюнтаристичний струмінь у їх пафосі. У плані виховання нації перед Д. Донцовим і Л. Мосендзом стояли однакові завдання, а волюнтаризм якнайкраще їх розв'язував.

Оригінальною є думка письменника про ідею відплати як одного з найбільших стимулів до чину. Ця думка стала головною у серії новел письменника. Л. Мосендз дотримувався правила, що відплата-помста має бути шляхетною, вона ніколи не повинна здійснюватись «в одній площині з об'єктом відплати» [14, с. 3]. У новелі «I'ha pagata» чернець Франческо жорстоко карає причетного до смерті рідних, стверджуючи у такий спосіб норму, що зло має бути покаране. «Не мир, але меч», – написано на прапорі роду Пачіолів, які, ведучи досить мирний і творчий спосіб життя, у тривожний для Батьківщини час завжди були її захисниками. Справедливо відплачено вбивці, який, аби оволодіти гарною жінкою, робить нечувану підлість («Роксоляна»).

Сама природа чину устами персонажа новели «Роксоляна» звучить так: «...Не висвітлювати, а реагувати... Ось сенс життя!...» [13, с. 55]. Герої творів Л. Мосендза не споглядають зло, яке чинять їм, а роблять дії у відповідь (і часто зі зброєю в руках).

Психологія поведінки «сильної» особистості, розроблена у новелістиці Л. Мосендза, є аналогічною до поглядів автора «чинного націоналізму» та його [Д. Донцова] вчителів – А. Шопенгауера, Ф. Ніцше тощо. Так, Д. Донцов наголосив, що «головним мотором наших вчинків є власне бажання, афекти, пристрасті, за якими в хвості йдуть мотиви» [8]. Американський козак Л. Мосендза спочатку душею, серцем, незрозумілим рефлексом відгукнувся на факт боротьби українців за свою державу, й лише згодом в його розумі вкладається те, що й він – українець («Поворот козака Майкеля Смайльза»).

Ідеал «сильної людини» Л. Мосендз прогнозовано знаходить у романтичній площині. Це насамперед фізично здорова особа: «...очі під сивими віями молоді й бістрі, а зуби білі й цілком цілі» [13, с. 26] (дід Яким з новели «Берладник»); «висока постать» (Майкель Смайльз); Марко Яхненко («Великий лук») має «звивне хлоп'яче тіло», яке «може витримувати страшну напругу» [13, с. 88]. Герої Л. Мосендза мужні (юнак Марко Яхненко не боїться перед першим боєм); завзяті (дід-берладник і вбитий не випускає з рук кулемета); сміливо дивляться в очі смерті (батько Марка один рубається з самураями до останнього; інженер Калер (новела «Людина покірна») б'є з усієї сили ногою в лице ката).

Чіткими й промовистими в малій прозі Л. Мосендза є мотиви «сильної нації». Такою є народ, що позбавлений ознак юрби («На утвор»). Окрім «ласкавого неба, запашного повітря, чорної пухкої землі», нація, що дбає про майбутнє, повинна мати «залізні п'ястуки і сталеві ікла, щоб втинатися в хижацькі горла» [13, с. 24] («Брат»). Нації треба бути «вовком», а не «псом халабудним» [13, с. 24]. Сила її у «старій душі», у вірі «своїм богам» («Євшан-зілля»).

Різкість і впевненість суджень, емоційна яскравість текстів новел Л. Мосендза – вияв твердої позиції автора, ілюстрація впливу волонтаристичної філософії. І це не просто подразнення емоцій – це зразок національного провідництва.

Окрім того, «виховання нового типу людини – сильної із почуттям національної гідності, готової навіть силою, як останнім аргументом, долати суперечності українського життя» (Климентова О.) [9, с. 15] доцільно розглядати у поєднанні з донцовською ідеєю «творчого насильства» та «ініціативної меншості» як порядкуючих сил [6, с. 74].

Сильний характер у творах неоромантичного напрямку, за В. Фашенком, має розкриватися патетично: «...Герой повинен здолати стихію, ворога, стати над собою заради всіх і заради себе як суверенної особистості» [18, с. 508]. Як-от Майкель Смайльз, «найхоробріший вояк полку» («Поворот козака Майкеля Смайльза»). Через усю «покалічену колючим дротом Європу» він мандрує до загадкової України, щоби стати до лав повстанців, відчути себе «козаком» і врешті сміливо кинути у вічі ворога Батьківщини найголовніші в житті слова. Для чого це йому? Романтика... Романтика – це «дух життя», стверджував Донцов [6, с. 74], відводячи чільне місце цьому поняттю у своїй філософії. Доречно констатувати у новелістиці Л. Мосендза загалом виразні ознаки неоромантизму.

Ідеал «сильної людини» та «сильної нації» передбачає і відповідні моральні норми. Автор «чинного націоналізму» узгодив етику з «інтересами» нації, тому остаточне розв'язання проблеми звучить так: «Добре є все те, що зміцнює силу нації, зле, що таку силу підриває... Добре поступування те, яке на користь роду, зле – на його некористь» [8].

Націоналізм Л. Мосендза високо етичний. Герої його новел не чинять підло, не свідчать лукаво навіть проти ворогів. Вони деколи жорстокі, але справедливі. Зрадниця покарана разом з «підлим москалем» (новела «Роксоляна»), але у відкритому бою. Майкеля Смайлза одразу попереджено, що у випадку підозри – перша куля в бою «належить» йому («Поворот козака Майкеля Смайлза»). Козаки вірять даному слову, навіть якщо це ворог («Великий лук»). У поведінці людини Л. Мосендз вітає «безкомпромісовість» (Давид з новели «Роксолана», Майкель Смайзл, Франческо з «I'ha pagata»). У стосунках між рідними людьми – теплота й душевність («Брат»): згадаймо красномовне звертання «братіку».

Одним із важливих складників «чинного націоналізму» є орієнтація на Захід та західну культуру. За Д. Донцовим, українська національна культура за своєю суттю нічим не відрізняється від культури держав Західної Європи. Ті ж цінності, ті ж особливості розвитку. Єдине, чого потребує наша культура – це не бути втягнутою під вплив російської. Найголовніше завдання при цьому – усвідомлення нашою нацією себе як частини Європи, обернення її лицем до західного світу (див. праці мислителя «Російські впливи на українську психіку» (1913 року), «Справа Унії» (1916 року), «Культура розкладу» (1917 року), «Підстави нашої політики» (1921 року).

У малій прозі Л. Мосендза знаходимо творчий розвиток цих ідей. У збірці «Людина покірна», майже повністю присвяченій визвольним змаганням 1918–1921 років, письменник подав цю боротьбу як протистояння Заходу і Сходу, європейського й азійського. Причому, Захід як втілення усталених норм життя, чогось рідного, Добра, й Схід як втілення абсолютного Зла, що прийшло на нашу землю: «...Схід хотів наперед і назавжди помститися Заходові за свою азійську підрядність» [13, с. 84] («Великий лук»). Звернімо увагу, серед ворогів – жодного позитивного персонажа.

У Мосендза-новеліста це протистояння достатньо вмотивоване. «Сарана» є не просто «північною», вона є «розпаношеною», «зголоднілою». Зайди-окупанти не сприймаються насамперед менталітентно. Так, комісар «нахвалявся вигнати з нашої околиці впертий самостійницький хахлацький дух та навчити нас революційного розуму. А ввечорі той самий комісар, напившись і нажершись, як голодний собака, розвів свою п'яну московську душу та вилив переді мною свою любов (о, це слово!), до малоросійського борщу, сала, ковбаси, білого хліба і солодких українських дівчат» [13, с. 23] («Брат»). «Облудливі азійські гасла» – проти «козацької люті», «відроджена українська завзятість» – проти «азійської крові» («Великий лук»). Аби не «терпіти вже тих азійських облич, що...засмерділи...очі» [13, с. 20], Л. Мосендз кличе йти «на жнива» («Брат»).

Націоналістична ідеологія, впливаючи на етику, естетику, структурно-образну систему творів, зреалізувалася у новелістиці Л. Мосендза функціонально: виховання, пропаганда. «...Твір письменника організує і провадить почуття читача. Є підстави

назвати місію письменника в суспільстві – провідницькою» [11, с. 116] , – писав вісниківець Ю. Липа.

Ідеологічна ангажованість для вісниківців – найвища естетична вартість твору. Політична заангажованість творів Л. Мосендза є складовою їх високої мистецької вартості. З цього приводу в М. Коцюбинської читаємо: «Та “одвічна”, історичним рефреном повторювана ангажованість української літератури не є щось привнесене іззовні, накинута чи кон’юктурне, то її питома характеристика. Адже так було не через недостатність художньої потенції, не від свідомого нехтування чистими мистецькими ідеалами, то була внутрішня настанова, зроджена й підтримувана історичними умовами, зумовлена браком повноцінного культурного розвитку, нормального спектра різних форм національного життя, синдром колоніалізму... У нашій українській реальності “мистецька вартість” і “опозиційність”, як правило, доповнювали й підсилювали, але аж ніяк не виключали одна другу» [10, с. 134].

Леонід Мосендз творчо інтерпретує націоналістичні ідеї, вони є відправним пунктом його стилю, що живиться особливою позицією щодо історії, національної свідомості та соціальних вимог до мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Актон Д.* Національність / Джон Актон // *Націоналізм: Антологія*. 2-ге вид. / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – Київ : Смолоскип, 2006. – С. 39–56.
2. *Альтер П.* Націоналізм: проблема визначення / Петер Альтер // *Націоналізм: Антологія*. 2-ге вид. / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – Київ : Смолоскип, 2006. – С. 85–88.
3. *Альтер П.* Нація: проблема визначення / Петер Альтер // *Націоналізм: Антологія*. 2-ге вид. / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – Київ : Смолоскип, 2006. – С. 85–88.
4. *Донцов Д. І.* Агонія большевизму і Еклезіяст / Д. І. Донцов // *Вісник*. – 1933. – Кн. 9. – С. 673–694.
5. *Донцов Д. І.* Дві літератури нашої доби / Д. І. Донцов. – Торонто : Гомін України, 1958. – 296 с.
6. *Донцов Д. І.* Ідеологія чинного націоналізму / Д. І. Донцов // *Націоналізм: Антологія*. 2-ге вид. / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – Київ : Смолоскип, 2006. – С. 69–75.
7. *Донцов Д. І.* Наше літературне гетто / Д. І. Донцов // *Літературно-науковий вісник*. – 1932. – Кн. 1. – С. 66–84.
8. *Донцов Д. І.* Націоналізм [Електронний ресурс] / Д. І. Донцов. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/library/read.asp?id=624> (дата звернення: 16.07.2016 р.).
9. *Климентова О. В.* Історико-літературний феномен «празької школи» / О. В. Климентова // *Дивослово*. – 2003. – №10. – С. 15–16.
10. *Коцюбинська М. Х.* Вітер з України і наші екзистенційні зусилля / М. Х. Коцюбинська // *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. – 2006. – №7–8. – С. 128–137.
11. *Липа Ю. І.* Провідництво письменства / Ю. І. Липа // *Кур’єр Кривбасу*. – 1997. – №9. – С. 116–119.
12. *Листи Леоніда Мосендза до Дмитра Донцова* // *XX століття: від модерності до традиції* : [зб. наук. пр.]. Випуск 1. Естетика і поетика творчості Леоніда Мосендза / ред. колегія: І. С. Руснак, О. Баган, А. Гуляк та ін. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – С. 388–430.

13. Мосендз. Л. М. Людина покірна (Homo lenis) / Л. М. Мосендз. – Львів : Видавець Іван Тиктор, 1937. – 126 с.
14. Мосендз Л. М. : [передмова] / Л. М. Мосендз // Помста. Оповіді. – Прага : Колос, 1941. – С. 3.
15. Мосендз у листах. Особисте (3 листів Л. Мосендза до родини інж[енера] Арсена Шумовського) // Слово і час. – 1997. – №10. – С. 27–32.
16. Сосновський М. І. Ідеологія «чинного націоналізму» Дмитра Донцова / М. І. Сосновський // Націоналізм: Антологія. 2-ге вид. / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – Київ : Смолоскип, 2006. – С. 628–674.
17. Стус В. С. Листи до сина / В. С. Стус. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2001. – 192 с.
18. Фащенко В. В. У глибинах людського буття: Літературознавчі студії / В. В. Фащенко. – Одеса : Маяк, 2005. – 640 с.
19. Цит. за : Літературно-науковий вісник [Електронний ресурс] // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Літературно-науковий_вісник (дата звернення : 16.07.2016 р.).

Стаття: надійшла до редакції 29.03.2017

прийнята до друку 12.04.2017

NATIONALIST IDEOLOGY AS THE BASIS OF THE POETICS OF LEONID MOSENDZ

Volodymyr RADZIEVSKY

*Rivne classical gymnasium «Prestige»,
15, Danylo Halyts 'kyi Str., Rivne, 33027, Ukraine,
e-mail: radzvol@ukr.net*

The paper studies the impact of nationalistic ideology on Leonid Mosendz's poetic manner in his short prose, which is a typical and simultaneously a unique piece of literature. It presents the arguments and examples of specific aesthetics in the context of Dmytro Dontsov's ideas who was the author of the fundamental works on Ukrainian nationalism («The grounds of our politics» (1921), «Nationalism» (1926) etc.) as well as the editor-in-chief of the leading inter-war periodical («Literary and scientific herald» (1922–1932) and «Herald» (1933–1939). In particular, the article cites the extracts from writer's letters, recollections of contemporary authors and his personal thoughts presented in publicist writings. The paper highlights the relevant passages from the works, illustrating the unity of ideological positions. L. Mosendz's educational and guiding novelistic works were not only incorporated, but also developed numerous Dontsov's ideas.

The article ultimately concentrates on the development of psychology of a «strong» personality in the contemporary meta-science, which is directly related to authorial views on «functional nationalism» and the opinions of his mentors

(A. Schopenhauer, F. Nietzsche etc.). The idea of retribution as one of the biggest impetus is considered original, since this is a dominant theme of the entire set of Mosendz's novels. His motives about the «strong nation» are also investigated. It is mentioned that the author predictably finds such ideals in neoromantic area. However, the paper emphasizes the acuteness and firmness of views as well as the respective emotional brightness of texts.

The article explores the author's creative interpretation of political and cultural orientation to the countries of Western Europe. The object of investigation is represented as a constituent of the general discourse termed as visnykism, for which the notion of the highest aesthetic work value necessarily includes the ideological bias. Nationalistic ideas are the starting point of L. Mosendz's style, which is fueled by a unique attitude to history, national consciousness and social requirements to art.

Keywords: nationalist ideology, poetics, aesthetics, interwar era, discourse of visnykism.